

https://doi.org/10.18485/bogoljub_stankovic.2018.ch6

811.161.1:371

81:929 Станковић Б.

КСЕНИЈА КОНЧАРЕВИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за славистику

ЛИНГВОДИДАКТИЧКО НАСЛЕЂЕ ПРОФЕСОРА БОГОЉУБА СТАНКОВИЋА

У раду се приказује и критички валоризује делатност проф. др Богољуба Станковића на подручју лингводидактике, у првом реду у вези са питањима наставе руског и српског језика у инословенској средини, базиране на достигнућима конфронтационе анализе руског и српског језика, његови најважнији резултати и истраживачка проблематика која је била предмет његових преокупација, и сагледава се његов удео у историји наше и словенске лингводидактичке теорије и праксе.

Кључне речи: русистичка лингводидактика, настава руског и српског језика у инословенској средини, конфронтациона анализа руског и српског језика, историја српске славистике, Богољуб Станковић (1938–2011)

Ksenija Končarević

LINGVODIDACTIC INHERITANCE OF PROFESSOR BOGOLJUB STANKOVIC

This paper presents and critically evaluates the work of Professor Bogoljub Stankovic in the area of lingvodidactics, in the first place questions related to the methodology of teaching Russian and Serbian in the Slavic context. Our review analyzes Professor's work that is based on the achievements of the confrontational analysis of the Serbian and Russian languages, the results of that work and research questions that were the object of his scientific interest. The paper summarizes as well his contribution to the history of the Serbian and Slavic lingvodidactic theory and practice (1938–2011).

Key words: linguodidactics in the Russian studies, teaching Russian and Serbian languages in other Slavic countries, contrastive analysis of the Russian and Serbian languages, history of the Serbian Slavonic studies, Bogoljub Stanković (1938–2011)

---

* kkoncar@mts.rs

У српској лингвистици име професора Богољуба Станковића везује се пре свега за конфронтациона проучавања руског и српског језика на граматичком и лексичком плану. Из ове области он је докторирао 1977. на теми *Интерференција у предикатским синтамама руској и српскохрватској језика*, из ње је објавио две монографске публикације (*Лексикографски оједи*, 1999. и *Славистика, русистика, србистика*, 2010), као и низ студија и чланака у угледним домаћим часописима (*Јужнословенски филолој*, *Зборник Машице српске за филологију и лингвистику*, *Зборник Машице српске за славистику*, *Наш језик*, *Анали Филолошкој факултета*, *Научни саставник слависта у Вукове дане* и др.) и међународним зборницима. Друго, не мање важно подручје Станковићевог интересовања била је лингводидактика, којој је дао драгоцен допринос и на фундаменталном и на апликативном плану – као аутор шест дидактичких речника у укупно 23 издања, две дидактичке граматике у 21 издању (у коауторству са Љубицом Несторов) и 12 уџбеника (са групом коаутора) у 50 издања (интегралну библиографију радова Б. Станковића в. у: Буњак, Голубовић 2012: 23–41). У овом раду представимо само неке димензије лингводидактичког опуса професора Станковића.

За разумевање научног доприноса професора Станковића битно је сагледати и време у коме он отпочиње (крај 60-их и прва половина 70-их година) и развија своју делатност у пуном замаху, а то је средина 70-их година. Периоду научног афирмисања Б. Станковића (од дисертације из 1977.) у развоју домаће русистичке лингводидактике¹ претходила је појава малобројних монографских публикација (Ђ. Јазвић, Н. Радошевић)², у којима се заснивају лингвистичке основе обучавања руском језику у српским школама, као и појава првих систематских прегледа методике наставе руског језика у српској (српскохрватској) средини (П. Митропан, М. Шамић, М. Скљаров, С. Костић, Р. Медаковић)³

¹ Од средине 40-х година XX века српска и југословенска русистичка лингводидактика прошла је кроз етапе конституисања (до краја 50-х година), научног заснивања (60-е – прва половина 70-их година), даљег усавршавања (од средине 70-их до почетка 90-х година) и нове научне синтезе (од средине 90-их година до данас) (Дамљановић, Кончаревић 2010: 251–264).

² Ђ. Јазвић, *Почетна настава руској језика*. Нови Сад, 1959; Н. Радошевић, *Функције школској уџбеника у светлости савремене науке. Уџбеник руској језика*. Београд, 1970; Н. Радошевић, *Процес усвајања сродној (руској) језика у српскохрватској јоворној средини*. Нови Сад, 1973.

³ П. Митропан, *Методске најомене за настајавнике руској језика*. Београд, 1946; М. Шамић, *Из методике настајаве сјраних језика (руској, француској, енглеској)*. Сарајево, 1959; П. Митропан, *Методика настајаве руској језика*. Београд, 1963; М. Skljarov, *Очерки о методике предавања руској језика и лијератури*. Zagreb, 1964; С. Костић, *Методика настајаве руској језика*. Београд, 1967; С. Костић, *Методика настајаве руској језика*. Сарајево, 1968; Р. Медаковић, *Методика руској језика*. Шабац, 1968.

те двају дисертационих истраживања руско-српскохрватског школског билингвизма (К. Висковић)⁴. На страницама русистичких часописа у овом раздобљу објављено је 17 радова везаних за усвајање фонетике (Н. Радошевић, В. Ржехак, Ђ. Јазић и др.), 12 – граматике (А. Менац, О. Мишковски, М. Скљаров, Б. Станковић⁵ и др.), 14 – лексике (В. Девић-Романова, Л. Дмитријев, П. Митропан, Б. Станковић и др.)⁶ и 26 радова који расветљавају механизме настанка и манифестне одлике међујезичке интерференције у наставном процесу (В. Девић-Романова, Ф. Кирић, А. Менац, П. Митропан, Н. Радошевић, Б. Станковић⁷ и др.).

Књига Б. Станковића настала на темељу његове докторске дисертације (објављена 1979. године), по оцени академика Предрага Пипера, у историји српске граматикографије представља „прву доследно конфронтативно конципирану монографију у српској лингвистичкој русистици” (Пипер 2017: 347). Али ова књига имала је и наглашену лингводидактичку димензију: на богатом материјалу из српске и руске књижевности (оригинал и превод), као и на корпусу картотеке грешака из говорне продукције ученика основних, средњих школа, студената и наставника руског језика, аутор је идентификовао и описао саодносе између руских и српских синтагматских модела, размотрио њихово функционисање у анализираним језицима са антиципирањем даљих тенденција у њиховом развоју, забележио конкретне случајеве и прогнозирао портенцијална нарушавања синтаксичке норме у условима српско-руског и руско-српског билингвизма, а спровео је и статистичку анализу на

⁴ К. Вискович, *Изучение звуковой системы русского языка в школах с сербскохорватским родным языком учащихся (на предварительном устном курсе)*. Дисс. ... канд. пед. наук. Москва, 1967; К. Вискович, *Лингводидактические основы методики начального обучения русскому языку в школах с сербскохорватским языком преподавания*. Дисс. ... д-ра пед. наук. Москва, 1976.

⁵ Б. Станковић, *Неке синтаксичке конструкције у руском језику и њихова обрада у основној и средњој школи*. Настава и васпитање, 1969, бр. 3, стр. 333–334; *Језички модели у настави руског језика*. Pedagoška stvarnost, 1970, бр. 10, стр. 606–616; *Рекција руских глагола као дидактички проблем*. Pedagoška stvarnost, 1972, бр. 3–4, стр. 171–179; *Сопоставителнији поглед к проблеме сочетаемости в трудах профессора Радована Кошутича*. [В сб.]: Вопросы методологии и методики описания русского языка в сопоставлении с родным, Zagreb, 1975, с. 109–113.

⁶ Б. Станковић, *Компаративно-диференцијални метод у усвајању руске лексике*. Настава и васпитање, 1969, бр. 2, стр. 196–206;

⁷ Б. Станковић, *Настава књижевног језика и дијалекат*. Књижевност и језик, 1973, бр. 2–4, стр. 107–111; *Интерпретација интерференције у лингвистици и лингвометодичи*. Strani jezici, 1975, br. 3, str. 167–175; *Интерференција сербскохорватског језика при изученију руских инфинитивних конструкциј*. Ruština v teoriji a v praxi, 1976, br. 4, str. 125–130; *Роль картотеки ошибок для сопоставительного описания и изучения русского и сербохорватского языков*. [В сб.]: Доклады и сообщения югославских русистов на III Международном конгрессе преподавателей русского языка. Zagreb, 1976, str. 115–121.

корпусу од приближно 100.000 речи, што је, укупно узев, представљало драгоцен материјал за његово даље бављење теоријским питањима лингводидактике и рад на дидактичким граматицама и речницима.

Стваралаштво професора Станковића оставило је снажан печат на лингводидактичку продукцију у етапама даљег усавршавања русистичке лингводидактике (од средине 70-их до почетка 90-их година) и нове научне синтезе (од средине 90-х година до данас)⁸. До средине 90-их година у његовом опусу доминантни су, поред теоријсколингвистичких, радови посвећени неким парцијалним питањима методике наставе руског језика у српској средини у домену синтаксе⁹, лингвокултурологије¹⁰, развијања комуникативне компетенције¹¹. Ово је пре свега доба његове плодне граматикографске (подробније в. у: Радојчић 2016: 245–265) и лексикографске делатности (подробније в. у: Павловић-Шајтинац 2016: 237–44, 262–280), о чему ће бити речи нешто касније. Етапа нове научне синтезе у Станковићевом делу обележена је заснивањем основних поставки методике наставе руског и српског језика у инословенској средини¹², функционалне по карактеру (Станковић 2010: 59–65) и утемељене на принципима научности, везе истраживања и обучавања са реалношћу, међусловенске солидарности, усвајања у ширем словенском контексту, функционалне диференцијације језика, дидактичке компресије и минимизације језика, продуктивности и рецептивности, узимања у обзир матерњег језика, презентирања лексичког материјала на синтак-

⁸ Детаљније в. К. Кончаревић, *Методика наставе руског језика у српској говорној средини: традиција и перспективе*. Настава и васпитање, 1996, бр. 3, с. 574–578.

⁹ Б. Станковић, *Синтаксичке особености научно-стручне стила и настава руског језика у другој фази средње усмерене образовања*. Живи језици, 1982, књ. 24, бр. 1–4, стр. 100–117; *Конфронтациона анализа руских и српскохрватских предлога и особености њиховог усвајања у настави*. Живи језици, 1986, књ. 28, бр. 1–4, стр. 5–15.

¹⁰ Б. Станкович, *Из историје лингвострановедског приступа к преподавању руског језика*. Русский язык за рубежом, 1978, № 6, стр. 78–82 (коаутор са Т. Н. Чернавском).

¹¹ Б. Станковић, *Развијање способности слушања значења неизвесних речи у настави руског језика*. Живи језици, 1985, 27, бр. 1–4, стр. 91–104.

¹² Б. Станкович, *Состояние и перспективы изучения славянских языков в инославянской среде*. [У зб.:] Б. Станковић (прир.), *Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини*. Београд, 1998, стр. 21–26; *Ка функционалној стилистици изучавања и проучавања словенских језика*. Славистика, 2000, бр. 4, стр. 11–16; *О функционалној методици учења словенских језика у савременом околностима*. Славистика, 2002, бр. 6, стр. 360–364; *Базични лексички ниво српског језика*, Славистика, 2002, 6, стр. 429–433; *О принципима у организацији и методици изучавања српског језика као инословенског и страног*. Научни састанак слависта у Вукове дане, 2003, 31/1, стр. 241–248; *О целесообразности формирования методологии изучения и методики преподавания русского языка как инославянского*. Русский язык как инославянский, 2009, № 1, стр. 9–12; *Славистика, русистика, србистика*. Београд: Чигоја штампа, 2010.

сичкој основи и принципу дидактичке целовитости језика, књижевности и културе (Станковић 2010: 175–183).

Јединство теоријског и практичног аспекта бављења лингводидактичком професор Станковић можда је најбоље показао у сфери лексикографије. Она је била предмет његовог научног промишљања у низу чланака, обједињених у књизи Лексикографски огледи (Станковић 1999), али и вишедеценијског рада на састављању речника. Најзначајније лексикографско остварење професора Станковића, као уредника и коаутора, свакако је *Русско-србскохорватски словарь* (1988, 3 издања) [Сарадници: Д. Вигњевић, С. Даничић, Ђ. Јазић, В. Јовин, В. Косановић, Р. Крунић, М. Пупавац, М. Радић-Дугоњић, Д. Рајковић, Ј. Савић, Бр. Станковић]. Од објављивања првог издања тај речник је, по оцени академика Предрага Пипера, „упркос неким ограничењима, био најбољи руско–српскохрватски (од 2. издања руско–српски) речник, а ни до данас није састављен бољи руско–српски речник тога типа” (Пипер 2017: 350). Из рада на овом речнику, обима 52.000 речи, а у каснијим издањима 55.000 речи, проистекли су и школски речници, о којима ће у даљем излагању бити више речи (детаљну анализу в. у: Павловић-Шајтинац 2017).

Као део уџбеничког комплета за основну школу, у који спадају граматика руског језика и уџбеници за сваки разред посебно, године 1979. у издању Завода за уџбенике и наставна средства у Београду из штампе излази прво Станковићево лексикографско дело дидактичке намене – *Речник руског језика за основну школу*. Обрађујући 3.000 одредница, за које су дате најбитније морфолошке карактеристике, основна значења, специфичности лексичког и синтаксичког окружења, изговор и акценат, као и илустративни примери, аутор посебну пажњу поклања међујезичким хомонимима и паронимима, који представљају потешкоћу у усвајању лексике у условима контакта двају блискосродних језика. *Речник* је подељен на десет поглавља, у којима су, поред предговора и упутства за коришћење, тада први пут у руско-српској школској лексикографији презентирана вежбања за увођење у коришћење речника и кључ за њихово решавање, као и спискови етнонима, географских имена, личних имена и презимена и преглед међујезичких хомонима и паронима. Овим речником аутор ученику омогућава да систематизује лексички фонд стечен на уџбеничком материјалу и, како аутор у предговору наводи, „да га активира сагледавајући при том специфичности руског лексичког система”.

Почетној етапи учења намењен је и *Руско-српски и српско-руски речник за основну школу* из 2004. године. Као и претходни, и овај речник је заснован на базичном лексичком нивоу руског и српског језика, „установљеном на основу критеријума језичке системности, комуникативне неопходности и тематске сврсисходности” (*Предговор*, стр. 5). Речник

пружа могућности за развијање свих комуникативних способности, пре свега читања у себи и разумевања текста, продуковања усмених и писаних текстова на руском језику, усвајања технике служења речником, односно стицања лексикографске компетенције и најзад, за развијање способности наслућивања значења непознатих речи. Први део, руско-српски речник, примарно је пасивног карактера, мада нису занемарени ни активни циљеви, јер се осим примарне преводне семантизације о лексичким одредницама дају и граматичке информације, као и илустрације њихове лексичке и синтаксичке спојивости. Богатство овога речника чине, осим прегледа међујезичких хомонима и паронима, који су презентовани и у претходном речнику, и тематски чланци, међу којима бисмо као нарочито значајне у остваривању комуникативне компетенције и усвајању етикеције издвојили *Поздраве (Приветствия)* и *Чесћивања (Поздравления)*. Кад је реч о структурном поређењу двају језика, материјал је обрађен у светлу конфронтационе лингвистике: у речнику се указује на диференцијалне облике обележене графичким знаком – кружићем (•), са пропратним кометаром, тумачењем и упућивањем, на пример:

ходитъ (я хожу, ты ходишь, они ходят; он ходил, они ходили, ходи! – те) несврш. ходати, ићи (више пута, у различитим дили правцима, у различито време) *Мы весь день ходили по полю.* Читавог дана смо ходали по пољу. • Уп. са *идти*;

медный – бакарни, меден – *медовый*; *играть* – играти, играти – *танцевать*.

Други део речника, српско-руски глосар, представља новину у нашој дидактичкој лексикографији. Он носи активни карактер, и, како аутор указује у предговору, једна од основних његових намена је да „пружи ученицима одговор на њихову радозналост”, дакле да задовољи њихове реалне комуникативне и спознајне потребе (*Предговор*, стр. 6). Овај део је и обимнији од руско-српског раздела за око две хиљаде лексичких јединица.

Школски руско-српскохрватски речник; средњи ниво учења штампан је 1983. године у издању Завода за уџбенике и наставна средства из Београда. У овом лексикографском делу обрађено је преко 10 000 речничких одредница, одабраних на основу статистичких истраживања везаних за разумевање 90 процената руског текста средње тежине писаног у различитим стиловима – од књижевног, преко публицистичког до научног (у ту сврху консултован је *Частотный словарь русского языка* под редакцијом Л. Н. Засорине из 1977). Осим опште лексике неопходне за средњи ниво учења, речник садржи и основни општестручни лексички фонд, у оквиру програмом предвиђене општестручне тематике за наста-

ву руског језика у средњој школи. Лексеме су у речнику окарактерисане фонетски, морфолошки, семантички и узуално, као у примерима:

особенностъ (*и, мн. – и, – ей*) ж особитост, особеност – в *особенности* особито, нарочито;

остатъся (*- нусь, – нешъся, -нутся*) 1. остати *останъся* *еще, не уходъ* остани још не одлази, 2. (1 и 2 л се не употреб.) остати задржати се, сачувати се *осталось* *чувство обиды*, остало је осећање увреде 3. безл. *кому* преостати *ему* *осталось* *только согласиться* – *остатъся* *на второй год* в *классе*.

Овај речник такође се састоји од десет поглавља, у која осим предговора, објашњења за коришћење, вежбања, кључа са решењима и руске азбуке, улази и лексикографска обрада сто шест најчешћих руских суфикса (као што су *-анец, -анский, -енький, -еть, -ивный, -льный* и други), списак скраћеница у стручним текстовима (нпр. *АТЭС, ТЭЦ, РВС*), међународни систем јединица и транслитерација руских речи латиницом (*Шевченко – Shevchenko, Щёкино – Shchekino, Рыбинск – Rybinsk* и сл.).

Новина овога речника је у томе што су у њему лексикографски обрађени најчешћи префикси и суфикси у руском језику, што суштински повећава број лексема које се могу семантизовати уз помоћ речника. Узимајући у обзир дидактичку намену речника, аутор даје и различите информације о облицима речи и њиховој лексичко-синтаксичкој спојивости, указује на стилску карактеристику речи, а пружа и лингвокултуролошке информације.

У оквиру објашњења за коришћење речника дат је списак од 55 скраћеница, који сведочи о широкој индексаџи речничких одредница. Скраћенице се односе на врсте речи (именице, заменице, бројеве), граматичке карактеристике (падешки облици, род, број, глаголска времена, глаголски вид, компаратив придева), стилску припадност (књишке, застареле лексеме, високи стил, фигуративно, шаљиво) и терминологију (војни, граматички, историјски, политички, спортски, технички и шаховски термини, ботаника, грађевинарство, зоологија, физика и хемија), а дате су и скраћенице које имају функцију упозорења и указују на друге одреднице *в.* (види) и *уџ.* (упореди).

Систем речничких вежбања садржи 60 задатака подељених по лингвистичким нивоима: (а) на лексикографском нивоу (слагање речи по азбучном реду, проверавање значење и употребе скраћеница, као и лексикографских графичких знакова, као што је тилда, ~); (б) на морфолошком нивоу (употреба два облика локатива типа *в краю, на краје*; облици за множину именица типа *печенье, письмо*; употреба именица *singularia* и *pluralia tantum* типа *дух, брюки*, вежбања за превенцију и отклањање интерференције на плану категорије рода као код именица *агрес, анализ, анегдот*; претварање дужег у краћи облик придева *плохой-*

плох; компаратив придева код промене сугласника у основи *толстый-толще*; идентификација диференцијалних глаголских рекција, као у примерима: *болеть чем* – болестан од нечега, *он мне доводится дядей* – он ми је ујак, *готовиться к выходу на сцену* – спремати се за излазак на сцену, *избежать неудачи* – избећи неуспех; употреба предлога и њихови еквиваленти у српском језику *бродить по лесу* – ићи шумом, *через реку* – преко реке, *стоять под деревом* – стајати испод дрвета, употреба префикса у руском језику и њихових семантичких еквивалената у српском: *уйти* – отићи, *войти* – ући, идентификација врсте речи на основу суфикса, као у примеру *барабанчик, барабанищик, барабанный*); (в) на лексичко-семантичком нивоу (разумевање значења међујезичких хомонимијских парова, као што су *есть/јести, мешати/мешать*, и унутарјезичких хомонима као што су *кадр, ворота*); (г) на фразеолошком нивоу (идентификација фразеологизама, идиома и паремија и проналажење еквивалената у српском језику, нпр. *белая ворона, боевой товарищ, держать вожжи в своих руках, еще бы!, кошке игрушка, а мышки слезки, в мутной воде рыбу ловить*); (д) увежбавање транслитерације у оба правца (написати на руском библиографску јединицу *Osnovy obshchego i mashinnogo perevoda*, или написати латиничним словима: *Приегу завтра в 14 часов поездом из Белграда*).

Посебну пажњу аутор посвећује најфреквентнијим предлозима (*в, вдоль, вне, за, до, к, на, о, от, по, перед, пред, у, через*): одговарајући речнички чланци пружају информацију о функцији и значењима предлошко-падешких конструкција, као у примеру:

к (ко) предлог с дативом 1. у одредби усмерености а) датив: *обратиться к врачу*, обратити се лекару б) код с ген. *зайти к товарищу* свратити код друга в) до с ген: *красться от куста к кусту* прикрадати се од жбуна до жбуна г) с дат. *они идут к нам* они иду к нама д) прем с дат. *направиться к выходу* кренути према излазу њ) за с ак.: *прикрепить к чему* причврстити за шта е) на с ак.: *прижать к лицу* притиснути на лице ж) уз с ак. *прислониться к сосне* прислонити се уз бор. 2. у временској одредби а) до с ген.; *к весне* до пролећа б) пред с ак.; *к вечеру*, пред вече 3. у одредби циља и намене за с ак. *готовиться к экзаменам* 4) у објекатској допуни *прикаса́ться к кому чему* дотицати се кога чега 5. у одредби емоционалног оноса према с дат.: *добрый к кому* добар према коме.

Новина овога речника је и у томе што даје преглед префикса и суфикса. Префикси (*без-/бес-, в-, во-, вз-/взо-, воз-/вос-, вы-, до-, за-, из-/изо-/ис-, на-, над-, от-/ото-, низ-/нис-, не-, недо-, о-/об-/обо-, по-, под-/подо-, пред-/предо, пре-, при-, про-, раз-/рас-/разо-, с-/со, у-*) су дати у основном делу речника по азбучном реду са својим основним значењима, као у примеру:

вз- (**взо-**, **вс-**) глаголски префикс, који означава: а) усмереност кретања навише, као у примеру *взлетѣть*, б) брзи наступ неке радње или стања, као у примеру *вскінуть* – подићи, забацити.

Суфикси су дати као додатак уз основни део речника, распоређени по азбучном реду, са информацијом о основном значењу. Аутор је у списак унео 150 суфикса, навешћемо неке: *-аж*, *-ак*, *-алъный*, *-анец*, *-анин*, *-анка*, *-ант*, *-анский*, *-ар*, *-арный*, *-арь*, *-атина*, *-атор*, *-атый*, *-ать* и др.

На семантичком плану обраде аутор је користио преводну семантизацију, као и синониме десног дела речничког чланка, значење одредница је илустровано синтаagmaма, идиомима и где је било могуће фразеологизмима, и паремијама, као у следећим примерима: **видать** – *где это видано чтобы*, **воин** – *одін в поле не воін*, **владыка** – *своя рука – владыка*, који су означени и графичким знаком □.

Аутор детаљном семантизацијом упозорава на могућност погрешке приликом употребе глагола кретања, као и на колокације ових глагола, који се у неким случајевима разликују од српских еквивалената, као што су *идѣт снег* или *шляпа тебѣ не идѣт*:

идти́ (*иду́, идѣшь, идут*; перф. *шѣл, шла*) несврш. 1. ићи (пешке у одређеном правцу); *идти́ домо́и* ићи кући; 2. ићи, кретати се; *Пѣзд идѣт быстро*. Воз иде брзо. 3. ићи, одлазити; *идти́ на войну́* одлазити у рат 4. (1. и 2. л. се не употреб.) ићи, приближавати се; радити; *Идѣт весна́*. Иде пролеће. *Часы идут хорошо́*. Сат иде добро. 5. (1. и 2. л. се не употреб.) падати; *Идѣт снег*. Пада снег. 6. давати се, приказивати се; *Этот фильм бо́льше нигде́ не идѣт*. Овај филм се више нигде не даје. 7. ићи, пристајати, добро стајати; *Шляпа тебѣ не идѣт*. Шешир ти не стоји добро. *Идѣт* разг. Важи. „*Закусим!*” – „*Идѣт!*” „*Да нешто поједемо?*” – „*Важи!*”

• Уп. са *ходитъ* и *ѣхатъ*.

ходитъ ходати, ићи (више пута, у различитим правцима, у различито време); *ходитъ по полю* – ходати по пољу • уп. са *идти́*. 2. носити *ходитъ в пальто́*, носити капут, ићи у капуту.

ѣхатъ (*ѣду, ѣдѣшь, ѣдут*) несврш. 1. возити се 2. путовати 3. ићи (не пешке)

• Уп. са *ѣздитъ*.

ѣздитъ (*ѣзжу, ѣздишь, ѣздят*) несврш. возити се; путовати (често, или у разним правцима, или неодређено); *ѣздитъ на велосипѣде* возити се бициклом; *ѣздитъ за границу́* путовати у иностранство; *ѣздитъ верхомъ* јахати (на коњу)

· Уп. са *эхать*.

Примери унутарјезичке хомонимије означени су арапским бројевима један испод другог, што ћемо илустровати следећим примерима:

счёты 1 (-ов) мн. рачун, међусобни односи

счёты 2 (-ов) мн. рачунаљка

есть¹ (*ем, ешь, ест, едѣм, едѣте, едят*) несврш. 1. јести 2. гристи, нагризати; *Ржѣвчина ест желѣзо*. Рђа једе гвожђе.

· *Мне хѳцется есть*. Гладан сам.

есть² 3. л. једн. глаг. *быть*. 1. је, јест; *Это и есть любовь!* То је љубав! *Фонѣтика есть наука о звуковѳм стрѳе языка*. Фонетика је наука о гласовној структури језика. 2. имам (имаш, има, имамо, имате, имају); *У меня есть...* Ја имам... *Есть ли у вас...?* Имате ли...? Да ли имате...? *Есть надежда*. Има наде.

есть³ узвик да! разумем! *„Будете командовать полком!”* – *„Есть командовать полком!”* „Командоваћете пуком!” – „Разумем!”

Појава међујезичке хомонимије означена је графичким знаком (•) и упозорењем – *не значи, в.*, као у примерима: *майка* (-ѣки, мн. -ѣки, -ек) ж мајица • не значи мајка в. *мать*; *бајка* (-и) ж фланел • не значи бајка, в. *сказка*; *банка* (-ки, мн. -ки, -ок) ж тегла • не значи банка в. *банк*; *баня* (-и, мн. – и, -ѳ) парно купатило • не значи бања, в. *курѳрт*; *барскѣий* (-аѳ, -оѳ, иѳ) господски, спахијски • не значи барски в. *болѳтный*; *казна* (ѳ) ж државна благајна • не значи казна, в. *наказание*.

У речнику су презентиране и лексеме које доносе информације о руској традицији и култури, као и неке социолеме. Навешћемо неке од примера:

баба-яга баба рога у руским народним бајкама,

булка векна белог хлеба у северним говорима,

ваљенки – чизме од ваљаног сукна,

тројка, три коња упоредо упрегнута,

любезный у 2. значењу – застарели, типични начин обраћања човеку нижег социјалног сталежа,

курган надгробна хумка код старих степских народа, итд.

Године 2009. из штампе излази *Руско-срѣски и срѣско-руски речник за средњу школу*, који садржи 20.000 лексикографски обраћених јединица. Његова намена је развијање како рецептивних, тако и продуктивних видова комуникационих способности ученика. Ово лексикографско дело састоји се од већ традиционалних структурних елемената: предговора, упутства, лексикографско-лексичких скраћеница, вежби за коришћенење

речника, кључа са решењима, руско-српског и српско-руског речника и тематских чланака. Српско-руски речник намењен је оспособљавању ученика за активно служење руским језиком у самосталном усменом и писменом изражавању. Пажња се, као и у ранијим речницима овог аутора, обраћа на међујезичке сличности и разлике, у методичким истраживањима доказану највећу тешкоћу у усвајању лексике руског језика код ученика чији је матерњи језик српски. Новину у овом речнику (српско-руски део) представља и презентација одређених комуникационих ситуација чланцима са типичним фразама: А – на аеродрому, у апотеци; Б – на броду; В у возу; Г – на граничном прелазу, Д – у дому здравља, Е – екскурзија по граду, итд. Као илустрацију навешћемо неколико примера из тематског чланка под називом „У метроу“:

У ком правцу се иде до станице? – *В какую сторону ехать до станции?*
Где се може купити карта? – *Где можно купить билет?*
Која је следећа станица? – *Какая следующая остановка?*
Дозволите да прођем. – *Разрешите пройти.*

Јединство фундаменталних и апликативних аспеката у стваралаштву Богољуба Станковића огледа се и у његовим дидактичким граматицима. *Грамматика руского језика: за основну школу* из 1978. године, настала у коауторству са Љубицом Несторов, свакако је први основношколски граматички приручник из руског језика на српском подручју који је обликован по доминирајућем функционалном принципу. Доживела је осамнаест издања, од 1978. до 1994. године, а наследила ју је Грамматика из 1999, штампана у 3 издања (детаљну анализу в. у: Радојчић 2017).

Професор Богољуб Станковић оставио је снажан траг у историји лингвистичке русистике као плодан лексикограф, граматикограф и лингводидактичар. Заговарао је изграђивање функционалне методике, „која нећа бити окамењена и догматска, која ће се перманентно дограђивати и усавршавати у складу са целокупном стваршношћу у времену на које се односи и коме припада“ (Станковић 2010: 183). На нама, његовим млађим колегама и ученицима, је да својим делом остварујемо Станковићево *вјерују* у свим областима теоријске и примењене лингвистике.

Цитирана литература

- Буњак, Петар. „50. скуп слависта у знаку сећања на Богољуба Станковића”. Славистика XVI, 2012: 61–65.
- Буњак, Петар Ана Голубовић. Биобиблиографија Богољуба Станковића. Славистика XVI, 2012: 21–41.
- Дамљановић, Дара, Кончаревић, Ксенија. Настава и методика наставе руског језика у XIX и XX веку: прилози за историју. Београд: Славистичко друштво Србије – Чигоја штампа, 2010.
- Пипер, Предраг. О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века. У: Кончаревић, Ксенија (уред.), „Универзитетска славистика: традиције, савремено стање, перспективе”. Међународни научни зборник поводом 140 година Катедре за славистику Београдског универзитета = „Универзитетска славистика: традиции, современное состояние, перспективы”. Международный сборник научных статей, посвященный 140-летию кафедры славистики Белградского университета, Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, 2017, 341–360.
- Павловић-Шајтинац, Маја. Лексикографија школских речника у српској и хрватској говорној и социокултурној средини. *Докторска дисертација*. Београд: Филолошки факултет, 2016 (дактилографисани рукопис).
- Радојчић, Ружица. „Граматичко наслеђе Богољуба Станковића”. [У]: Кончаревић, Ксенија (уред.), „Универзитетска славистика: традиције, савремено стање, перспективе”. Међународни научни зборник поводом 140 година Катедре за славистику Београдског универзитета = „Универзитетска славистика: традиции, современное состояние, перспективы”. Международный сборник научных статей, посвященный 140-летию кафедры славистики Белградского университета. Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, 2017, 195–206.
- Радојчић, Ружица. Структурно-садржинске и функционалне карактеристике дидактичких граматика руског језика у инословенској (српској и хрватској) говорној средини. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2016 (дактилографисани рукопис).
- Станковић, Богољуб. Интерференција у предикатским синтагмама руског и српскохрватског језика. Београд: Филолошки факултет, 1979.
- Станковић, Богољуб. Лексикографски огледи. Београд: Славистичко друштво Србије, 1999.
- Станковић, Богољуб. Славистика, русистика, србистика. Београд: Чигоја штампа, 2010.

Ксения Кончаревич

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ПРОФЕССОРА
БОГОЛЮБА СТАНКОВИЧА

Резюме

В работе рассматривается и с современной точки зрения оценивается деятельность профессора, д. ф. н. Боголюбa Станковича в области лингводидактики, в первую очередь в связи с вопросами обучения русскому и сербскому языкам в инославянской среде, ориентирующегося на достижения сопоставительного анализа русского и сербского языков, его важнейшие результаты и исследовательская проблематика, которая явилась предметом его научных интересов, и обсуждается его роль в истории отечественной и славянской лингводидактической теории и практики.

Ключевые слова: русистика, лингводидактика, обучение русскому и сербскому языкам в инославянской среде, сопоставительного анализа русского и сербского языка, сопоставительный анализ русского и сербского языков, история сербской славистики, Боголюб Станкович (193822011)